

Een archeologische begeleiding (AB) aan de Vondelstraat en de Raadhuislaan te Ouderkerk aan de Amstel, gemeente Ouder-Amstel (N.-H.)

J.Y. Huis in 't Veld

ARC-Rapporten 2003-80

Groningen
16 januari 2004
ISSN 1574-6887

1 Inleiding

1.1 Objectgegevens

ARC-Projectcode	2003/64
Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Ouder-Amstel
Plaats	Ouderkerk a/d Amstel
Toponiem	Vondelstraat/Raadhuislaan
Kaartblad	25G
Coördinaten	122.000/479.000
Periode	Middeleeuwen–Nieuwe Tijd
Type object	Dorpskern

1.2 Aanleiding van het onderzoek

De gemeente Ouder-Amstel heeft besloten om in het centrum van Ouderkerk aan de Amstel enige nieuwbouw te laten plaatsvinden. In het kader hiervan moet de betaande riolering worden verlegd. Op basis van eerder onderzoek bleek dat het gebied rond de Vondelstraat niet erg verstoord was (Ufkes & Tuinstra 2003). De mogelijkheid bestond om tijdens de aanleg van het nieuwe riool de diepere ondergrond te bestuderen. Met name de top van het veen waarop Ouderkerk is aangelegd, zou archeologisch interessant kunnen zijn. De top van het veen bevindt zich op deze plek ca. 1 tot 1,5 meter beneden maaiveld. De gemeente Ouder-Amstel heeft het Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) opdracht gegeven de rioleringswerkzaamheden archeologisch te begeleiden. De archeologische begeleiding (AB) vond plaats op twee verschillende dagen, namelijk op 4 november en 3 december 2003. Het onderzoek is door drs. J.Y. Huis in 't Veld (4 november 2003) en drs. S.J. Tuinstra (3 december 2003) uitgevoerd.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

Het terrein bevindt zich in Ouderkerk aan de Amstel, gemeente Ouder-Amstel (zie afb. 1). De begeleiding vond in eerste instantie plaats bij de Vondelstraat (zie afb. 2). In het tweede stadium is ook de aanleg van een rioleringsbuis bij de Raadhuislaan begeleid.

1.4 Doel van het onderzoek

Het doel van het onderzoek was in de eerste plaats het nog aanwezige bodemarchief veilig te stellen door middel van documentatie en vondstverzameling. Verder moesten, indien mogelijk, de volgende vraagstellingen beantwoord worden:

- 1 Hoe is het gesteld met de gaafheid van het bodemarchief ter plaatse, zowel in horizontale als in verticale zin?
- 2 Wat is de aard en de ouderdom van de aangetroffen bewoningssporen?
- 3 Hoe is het gesteld met de conservering van eventueel te nemen monsters en kunnen deze vragen op het gebied van milieu en voedsleconomie beantwoorden?
- 4 Is er een relatie te leggen tussen de mobilia en de grondsporen?

Afbeelding 1 De ligging van het onderzoeksgebied.

1.5 Werkwijze

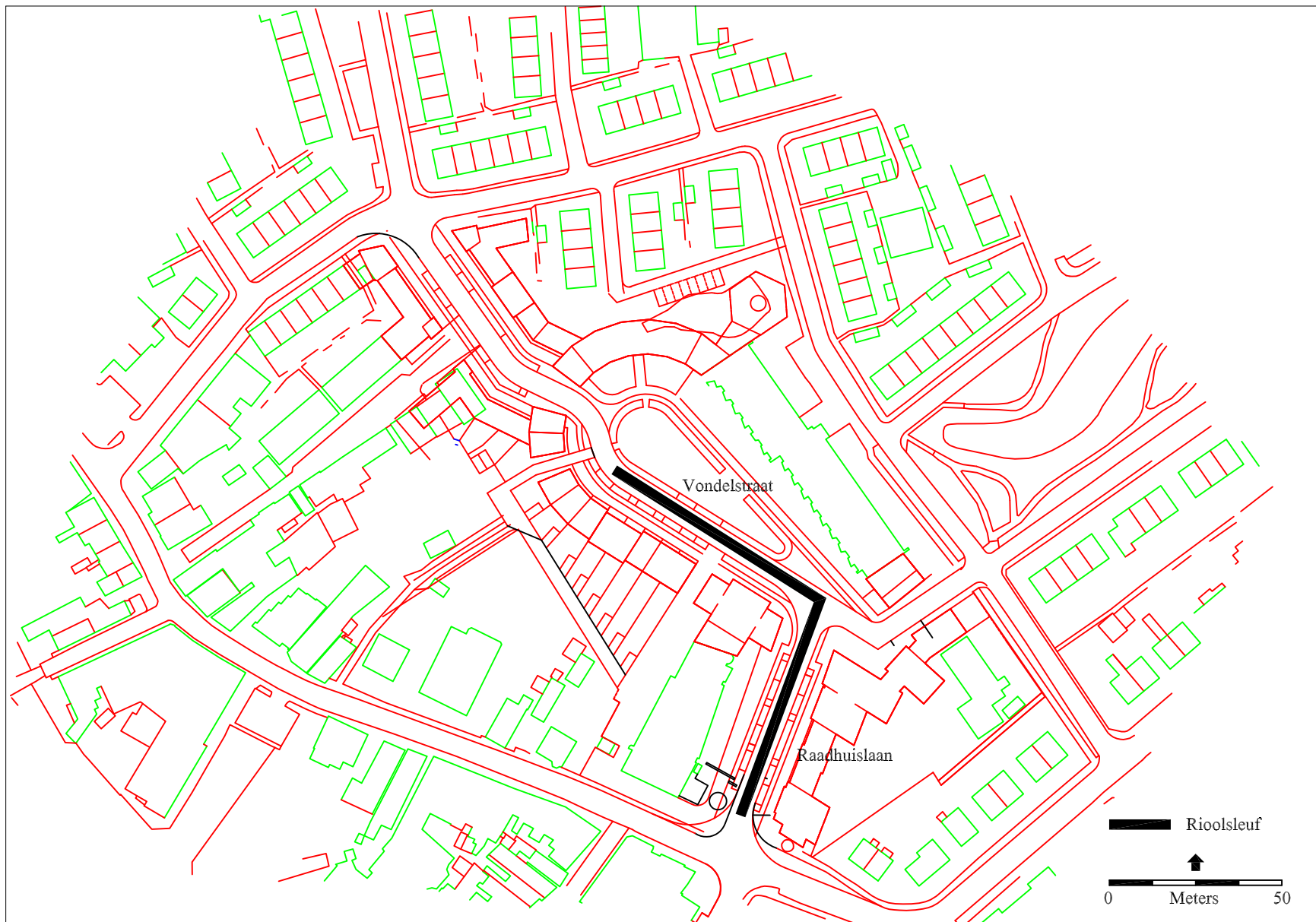
De te volgen werkwijze ging er vanuit dat de archeologische begeleiding de werkzaamheden op de voet zou volgen. De sleuven die ten behoeve van de nieuwe riolering gegraven zouden worden, konden op die manier zowel in verticale (profiel) als in horizontale zin bestudeerd worden. De eventuele grondsporen moesten worden gecoupeerd en de vondsten moesten per spoor of, indien dit niet mogelijk bleek, per segment van 5 meter verzameld worden.

Een dergelijke bestudering van de rioolsleuven bleek echter niet mogelijk. Zowel bij het onderzoek naar de sleuf in de Vondelstraat alswel in de Raadhuislaan was de sleuf reeds uitgegraven voordat de gemeente bij ARC bv aan de bel trok. Tijdens het onderzoek in de Raadhuislaan bleek de sleuf voor een groot deel al dicht te zijn gegooid. Het horizontale vlak kon hierdoor niet meer bestudeerd worden; de sleuf in zowel de Vondelstraat als in de Raadhuislaan (wat betreft het deel dat nog open lag) was bij inspectie al ca. 2.5 meter beneden maaiveld verdiept. Dit was ruim dieper dan de als interessant aangeduide top van het veen. Gezien deze beperkingen aan het onderzoek kunnen de hierboven gestelde vraagstellingen slechts ten dele beantwoord worden.

2 Resultaten

2.1 Archeologische context

Op de historisch-archeologische waarderingskaart van Ouderkerk aan de Amstel van Ufkes & Tuinstra (2003, afb. 7) is te zien dat de Vondelstraat en de Raadhuislaan langs de rand van het historische centrum van Ouderkerk aan de Amstel liggen. Het zuidelijke deel van de Raadhuislaan ligt naast een deel van Ouderkerk aan de Amstel, waarvan bekend is dat er reeds vóór 1629 bebouwing was. In het vervolgonderzoek is door middel van boringen duidelijk geworden dat de onder-

Afbeelding 2 De riolsleuven in de Vondelstraat en Raadhuislaan. Kaart: B. Schomaker.

grond rondom de Vondelstraat redelijk intact is gebleven (Ufkes & Tuinstra 2003). Met name de toplaag van het veen (ca. 1 tot 1,5 meter beneden maaiveld) bleek hier goed geconserveerd te zijn. Dit deel van Ouderkerk is voornamelijk als tuingrond in gebruik geweest, waar geen of weinig bebouwing heeft plaatsgevonden. De top van het veen is archeologisch interessant aangezien er mogelijk sporen van middeleeuwse ontginningen, die bij het ontstaan van Ouderkerk zijn uitgevoerd, bewaard zijn gebleven.

2.2 Bodemopbouw

Bij de begeleiding bleek het hierboven geschetste beeld van de bodemopbouw bevestigd te kunnen worden. Van onder naar boven bestond de bodemopbouw uit:

- een relatief onverstoorde veenlaag waarvan de bovenkant op ca. 1 tot 1,5 meter beneden maaiveld ligt,
- een pakket klei met puinresten afgezet met een dikte van ca. 70 cm,
- een ca. 80 cm dikke bouwvoor die vooral uit zand bestaat.

Een profielopname aan de zuidkant van de Raadhuislaan laat een geleidelijke overgang van het veen naar de bovenliggende klei zien. De vondsten die uit het profiel zijn geborgen worden in de paragraaf 2.3 besproken. Vondstnummers 1 en 2 komen allebei uit het pakket klei met puinresten. Het aardewerk uit vondstnummer 3 is in de bovenste deel van het veen aangetroffen. Vondstnummer 4, tenslotte, komt uit een dieper deel van het veenpakket.

2.3 Vondsten

De vindplaats heeft aardewerkmateriaal opgeleverd uit de Nieuwe Tijd. Het betreft voornamelijk roodbakkend aardewerk met loodglazuur.

Vondstnummer 1 bestaat uit een aanzet van een worstoor, mogelijk afkomstig van een grape of pot. De binnenzijde is afgewerkt met donkergroen loodglazuur. Vondstnummer 2 bevat een fragment van een roodbakkend bord of een schaal. Het geheel is voorzien van loodglazuur. Daarnaast is een scherf industrieel wit, een stuk van een witte wandtegel en een fragment van een pijpensteeltje geborgen. Het materiaal uit vondstnummer 2 dateert uit de 18e en 19e eeuw n. Chr.

De vondsten uit vondstnummer 3 dateren uit de 17e of 18e eeuw n. Chr. Ze bestaan uit een randscherf met ooraanzet van vermoedelijk een grape of kan, waarbij beide zijden voorzien zijn van loodglazuur. Daarnaast bevat het vondstnummer een worstoor van een grape met aan de binnenzijde loodglazuur en aan de buitenzijde spaarzaam loodglazuur. Ook is er een scherfje majolica met blauwe beschildering aangetroffen. Het scherfje is sterk verkleurd door invloeden van de bodem.

Vondstnummer 4 bevat een aanzet van een worstoor, mogelijk van een schaalte. Alleen aan de buitenzijde is spaarzaam loodglazuur aangebracht. Daarnaast bevinden zich in dit vondstnummer enkele scherven met aan één zijde loodglazuur. En van deze scherven is versierd in ringeloortechniek. Het materiaal uit vondstnummer 4 dateert uit de 15e of 16e eeuw n. Chr.

3 Conclusies en aanbeveling

3.1 Conclusies

De gestelde vraagstellingen kunnen, zoals gezegd, slechts ten dele beantwoord worden. Vraagstelling 3 en 4 (zie paragraaf 1.4) kunnen als gevolg van de genoemde problemen bij het veldonderzoek (paragraaf 1.5) niet beantwoord worden. Het ontbreken van grondsporen maakte het nemen van monsters ten behoeve van het onderzoek naar milieu en voedsleconomie niet mogelijk. Hiervoor is een goede vondstcontext (grondspoor) nodig. De relatie tussen de vondsten en de grondsporen kon evenmin bestudeerd worden. De overige twee onderzoeksvragen konden als volgt beantwoord worden:

- 1 *Hoe is het gesteld met de gaafheid van het bodemarchief ter plaatse, zowel in horizontale als in verticale zin?*

De bodemopbouw bleek in verticale zin, in overeenstemming met voorgaande onderzoeken, redelijk gaaf te zijn. Op het horizontale vlak konden helaas geen waarnemingen gedaan worden (zie paragraaf 1.5).

- 2 *Wat is de aard en de ouderdom van de aangetroffen bewoningssporen?*

Er zijn weliswaar geen bewoningssporen aangetroffen, maar de mobilia laten een datering van de grondlagen wel toe. De vondsten uit het veen laten zien dat er al vanaf de 15e eeuw of 16e eeuw n. Chr. activiteiten op of langs het veen plaatsvonden. Dit komt overeen met de uitbreiding van Ouderkerk aan de Amstel zoals die in Ufkes & Tuinstra (2003, afb. 7) gereconstrueerd is. De vondsten uit het kleipakket dateren uit de 18e en 19e eeuw n. Chr. Vermoedelijk gaat het om (huis-)afval uit Amsterdam dat hier gestort is om het gebied beter begaanbaar te maken.

3.2 Aanbeveling

Het is bij archeologische begeleidingen van belang een goede afstemming te hebben wat betreft de werkwijze en planning van de werkzaamheden. Een verbetering van de communicatie met de uitvoerders van (in dit geval) het archeologisch onderzoek, komt het resultaat van dit onderzoek zeer ten goede.

Literatuur

Ufkes, A. & S.J. Tuinstra, 2003. *Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van een bureauonderzoek in het centrum van Ouderkerk aan de Amstel, gemeente Ouder-Amstel (N.-H.)*. Groningen (ARC-Rapporten 2003-83 = ARC-Publicaties 91).